

HE 131/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskeva laki

Psykososiaalinen liitto vill tacka social- och hälsovårdsutskottet för möjligheten att uttala sig, samt tacka regeringen och riksdagen för att terapigarantin för barn och unga blir lagstadgad och verkställs från och med 1.5.2025.

Psykososiaalinen liitto uppskattar det grundliga och omfattande arbetet som gjorts i denna beredning. Vi vill lyfta fram några speciellt viktiga områden från den breda helheten.

I förslaget kring Barn och ungas terapigaranti vill Psykososiaalinen liitto lyfta fram språkets väsentliga betydelse för hälsan. Det är ytterst positivt att språkets betydelse lyfts fram såpass starkt i planeringen. Vi är mycket medvetna om hur viktigt det är att få rätt stöd i rätt tid och på eget språk. Språkfrågan är ännu väsentligare när det gäller barn och ungas samt familjernas stödtjänster.

Vid förverkligande av barn och ungas terapigaranti är det av oerhörd vikt att servicen även tryggas i välfärdsområden likvärdigt på svenska. Psykososiaalinen liitto till påminna om att enligt Skolhälsoenkäten upplevde elever i de svenskspråkiga skolorna betydligt mer sällan att de fått hjälp av elevvårdstjänsternas personal när de behövt det, jämfört med elever i de finskspråkiga skolorna. Skillnaderna gällde både flickors och pojkars upplevelser och skillnaderna var rätt så stora.

Psykososiaalinen liitto understryker också behovet av stödmöjligheter ansikte mot ansikte [*Kyselyyn annettujen vastausten perusteella lapset ja nuoret toivovat ensisijaisesti lähtöpäämisiä kahden kesken ammattilaisen kanssa (71 %)*].

Psykososiaalinen liitto vill påminna om att den pågående omstruktureringen av vård- och servicekedjor medför alltid **risker i brytningsskeden**. Därför är det ytterst viktigt att en noggrann **implementeringsprocess** sker, i samråd med välfärdsområden, kommuner, THL, FPA och ministeriet. Implementeringsprocessen för olika språkgrupper bör ske parallellt.

Beredningen/planeringen för terapigaranti tar tydligt fram, på sidorna 24 och 25, de utmaningar som man ser i tjänster för minoriteter. **Psykososiaalinen liitto betonar därmed vikten av att språkliga rättigheter samt tillgång till barn och ungas terapigaranti på svenska i hela Finland har en åtgärdsplan som noggrant följs upp.**

Svenskfinland är ett vidsträckt område och består av många svensk- och tvåspråkiga kommuner. Den finlandssvenska befolkningen tillhör ett flertal välfärdsområden, där tillgången till vårdtjänster, service och kunskap om psykiskt välbefinnande och ohälsa på svenska varierar stort. Det finns kartläggningar som stöder det faktum att minoriteter mår sämre än majoriteten - att svenskspråkiga möter många psykiskt stressande faktorer både inifrån den egna familjesfären och utifrån. Oro för att stigmatiseras av personer och institutioner i majoritetssamhället är grunden för minoritetsstress. Psykosociala förbundet är rösten för minoriteten inom minoriteten, det vill säga, för den finlandssvenska befolkningen där psykisk ohälsa finns närvarande på ett eller annat sätt.

Psykiskt välbefinnande byggs upp och stärks i vardagen, där sömn, näring, motion, värderingar samt uppskattning av den du är spelar en avgörande roll. Det är även viktigt att känna sig trygg, både hemma och i skolan. Här har alla vuxna ett tydligt ansvar att bygga upp en kultur där man bryr sig om och tar orättvisor till tals.

Det är viktigt att barn och unga får tillräckligt med kunskap om psykisk hälsa i skolan, får stöd med att bygga upp en stark känslomässig kompetens samt utrymme att dela sina tankar och känslor. Även beredningen/planeringen av barn och ungas terapigaranti lyfter fram betydelsen av växelverkan [*"Lasten mielenterveys rakentuu vuorovaikutuksessa vanhempien ja muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien aikuisten kanssa... Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävää työtä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi laajasti kuntien sivistystoimissa..."*] samt bemötandet [*"...työntekijällä tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot ja hänen tulee suhtautua vakavasti lasten ja nuorten esiin nostamiin huoliin."*].

Det är fortsättningsvis viktigt att terapigarantin är behovsorienterad, inte metodorienterad. Bemötande har alltid en avgörande roll.

Psykosociala förbundet vill lyfta fram vikten av en **klar och tydlig terminologi** när man diskuterar främjande och förebyggande åtgärder och själva tjänsterna. Eftersom diskussionen kring terminologin är aktuell även på finska, är det av lika stor vikt att informationsarbetet även implementeras på svenska. En klar och tydlig terminologi har en betydande roll i utvärderingen samt utvecklingen (inkl. personalens fortbildning) av barn och ungas terapigaranti.

Psykosociala förbundet vill tacka för att beredningen, i planeringen av barn och ungas terapigaranti, tar många olika synvinklar i beaktande i utarbetandet av en komplex fråga - även servicesystemets röst: *"Laajemmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää koskevat haasteet kuten hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne sekä henkilöstön saatavuusongelmat vaikuttavat myös lasten ja nuorten palveluihin."*

Trots terapigaranti, som är en viktig del av förstärkning av tjänster som stöder barn och unga, vill Psykososiaalinen liitto understryka behovet av att bygga upp olika möjligheter för att främja den psykiska hälsan via vardagliga insatser. En meningsfull vardag gynnar alla i samhället och investeringar i främjande åtgärder gynnar även personer med erfarenhet av psykisk ohälsa.

HE 131/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi

Psykosociala förbundet (psykososiaalinen liitto) haluaa kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa saamastaan mahdollisuudesta lausunnon antamiseen sekä kiittää hallitusta ja eduskuntaa siitä, että lasten ja nuorten terapiatakuusta tulee lakisääteinen ja että se toutetaan 1.5.2025 alkaen.

Psykosociala förbundet arvostaa lain valmistelussa tehtyä perusteellista ja kattavaa työtä. Haluamme tuoda esiin muutamia erityisen tärkeitä alueita tästä laajasta kokonaisuudesta.

Lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevan ehdotuksen osalta Psykosociala förbundet korostaa kielen olennaista merkitystä terveydelle. On todella hyvä, että kielen merkitystä on painotettu niin paljon suunnittelussa. Olemme hyvin tietoisia siitä, miten tärkeää on saada oikeaa tukea oikeaan aikaan omalla kielellään. Kielikysymys on erityisen olennainen lasten ja nuorten sekä perheiden tukipalveluissa.

Lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamisessa on äärimmäisen tärkeää, että palvelut turvataan hyvinvointialueilla yhdenvertaisesti myös ruotsiksi. Psykosociala förbundet muistuttaa, että kouluterveyskyselyn mukaan ruotsinkielisten koulujen oppilaat kokevat huomattavasti suomenkielisten koulujen oppilaita harvemmin saaneensa apua opiskeluhoitopalvelujen henkilöstöltä, kun he ovat sitä tarvinneet. Erot koskivat sekä tyttöjen että poikien kokemuksia ja olivat varsin suuria.

Psykosociala förbundet korostaa myös kasvotusten tarjottavien tukimahdollisuuksien tarvetta [*Kyselyyn annettujen vastausten perusteella lapset ja nuoret toivovat ensisijaisesti lähtipaamisia kahden kesken ammattilaisen kanssa (71 %)*].

Psykosociala förbundet haluaa muistuttaa, että meneillään oleva hoito- ja palveluketjujen uudistus aiheuttaa **murroskohtiin** aina **liittyviä riskejä**. Siksi huolellisuus ja hyvinvointialueiden, kuntien, THL:n, Kelan ja ministeriön välinen yhteistyö ovat äärimmäisen tärkeitä uudistuksen **toteuttamisessa**. Uudistus tulee toteuttaa samanaikaisesti eri kieliryhmien osalta.

Terapiatakuun valmistelussa tuodaan selvästi esiin (sivuilla 24 ja 25) vähemmistöjen palveluihin liittyvät haasteet. ***Siksi Psykosociala förbundet korostaa kielellisten oikeuksien tärkeyttä sekä sitä, että lasten ja nuorten terapiatakuun ruotsinkielistä saatavuutta koko maassa varten on olemassa toimenpidesuunnitelma, jota seurataan huolellisesti.***

Suomen ruotsinkielinen alue on laaja, ja siihen kuuluu monia ruotsinkielisiä ja kaksikielisiä kuntia. Suomenruotsalaista väestöä on monilla hyvinvointialueilla, joilla ruotsinkielisten mielenterveyteen ja mielenterveysongelmiin liittyvien hoitopalveluiden, palveluiden ja osaamisen saatavuudessa on suurta vaihtelua. On olemassa kartoituksia, jotka osoittavat, että vähemmistöt voivat enemmistöä huonommin ja että ruotsinkieliset kohtaavat monia henkisesti stressaavia tekijöitä sekä oman perhepiirin sisällä että sen ulkopuolelta. Huoli leimatuksi tulemisesta yhteiskunnan enemmistöön kuuluvien henkilöiden ja instituutioiden taholta aiheuttaa vähemmistöstressiä. Psykosociala förbundet on vähemmistön sisäisen ääni, eli sen osan suomenruotsalaisesta väestöstä, jossa mielenterveysongelmat ovat jollain tavalla läsnä.

Mielenterveys rakentuu ja vahvistuu ihmisten arjessa, jossa uni, ravinto, liikunta, arvot ja ihmisen osakseen saama arvostus ovat ratkaisevassa asemassa. On tärkeää tuntea olonsa turvalliseksi, sekä kotona että koulussa. Tältä osin sellaisen kulttuurin luominen, jossa ihmisistä välitetään ja vääryydet otetaan puheeksi, on kaikkien aikuisten vastuulla.

On tärkeää, että lapset ja nuoret saavat koulussa riittävästi tietoa mielenterveydestä, tukea vahvojen tunnetaitojen rakentamiseen sekä mahdollisuuksia omista ajatuksistaan ja tunteistaan kertomiseen. Myös lasten ja nuorten terapiatakuun valmistelussa tuodaan esiin vuorovaikutuksen [*"Lasten mielenterveys rakentuu vuorovaikutuksessa vanhempien ja muiden lapsen kasvatuksesta vastaavien aikuisten kanssa... Lasten ja nuorten mielenterveyttä edistävää työtä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi laajasti kuntien sivistystoimissa..."*]) ja kohtaamisen merkitys [*"...työntekijällä tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot ja hänen tulee suhtautua vakavasti lasten ja nuorten esiin nostamiin huoliin..."*].

Lisäksi on tärkeää, että terapiatakuu on tarvelähtöinen, ei menetelmälähtöinen. Lasten ja nuorten osakseen saama kohtelu on aina ratkaisevaa.

Psykosociala förbundet korostaa **selkeän terminologian** merkitystä, kun keskustellaan edistävistä ja ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä ja itse palveluista. Koska terminologiaa keskustellaan myös suomeksi, on yhtä tärkeää, että tiedotustyötä tehdään myös ruotsiksi. Selkeä terminologia on tärkeää lasten ja nuorten terapiatakuun arvioinnissa ja kehittämisessä (henkilöstön täydennyskoulutus mukaan luettuna).

Psykosociala förbundet on tyytyväinen siihen, että lasten ja nuorten terapiatakuun valmistelussa ja suunnittelussa otetaan huomioon asian monimutkaisuus ja monia eri

näkökulmia, myös palvelujärjestelmän ääni: *"Laajemmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää koskevat haasteet kuten hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne sekä henkilöstön saatavuusongelmat vaikuttavat myös lasten ja nuorten palveluihin."*

Huolimatta terapiatakuusta, joka on tärkeä osa lasten ja nuorten palveluiden vahvistamista, Psykosociala förbundet korostaa, että on tarpeen rakentaa mahdollisuuksia mielenterveyden edistämiseen arkisilla toimilla. Mielekäs arki hyödyttää kaikkia yhteiskunnassamme, ja panostukset sitä edistäviin toimenpiteisiin hyödyttävät myös mielenterveysongelmista kärsiviä.